



CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/126/2003

PO REFERENDUM AKCESYJNYM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 2003

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Społeczne reakcje na wynik referendum były zróżnicowane, częściej jednak pozytywne niż negatywne. Decyzję o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej najczęściej przyjmowano z nadzieją (51% wskazań). Jednocześnie jednak często wyrażano obawy z tym związane (45%). Wśród pozostałych uczuć, z jakimi przyjmowano rezultat głosowania, przeważało zadowolenie (35%). Zdecydowanie rzadziej reagowano niezadowoleniem (10%), entuzjazmem (8%) oraz smutkiem (6%). Obojętność wobec wyniku referendum deklarowało tylko 9% ankietowanych.
- Osoby, które nie wzięły udziału w referendum, najczęściej (ogółem 40%) tłumaczą swoją absencję tym, że nie miały możliwości oddania głosu, głównie ze względu na zły stan zdrowia, podeszły wiek (23%) lub nieobecność w miejscu zamieszkania (19%). Wśród motywów świadomej decyzji o nieuczestniczeniu w głosowaniu zdecydowanie najczęściej wymieniano przekonanie o braku wpływu na jego wynik i na samo postanowienie o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej (28%). Do najczęstszych powodów niegłosowania należały także: brak przekonania o słuszności integracji (17%) oraz brak zaufania do rządu i klasy politycznej (17%).
- Zdecydowana większość Polaków deklarujących, że uczestniczyli w referendum (83%), przyznaje, iż wydłużenie czasu jego trwania do dwóch dni nie miało w ich przypadku znaczenia, ponieważ i tak wzięliby w nim udział. Niewielkie znaczenie dla frekwencji w głosowaniu miało podanie w mediach informacji o liczbie osób, które poszły do urn pierwszego dnia. Ogromna większość deklarujących udział w głosowaniu (łącznie 91%) przyznaje, że decyzję o pójściu do urn podjęła przed rozpoczęciem referendum; tylko 8% uczestników głosowania na udział w nim zdecydowało się już w trakcie jego trwania, w tym 5% ogółu głosujących dopiero w niedzielę.
- Propozycja wprowadzenia dwudniowych wyborów parlamentarnych przyjmowana jest sceptycznie. Mając do wyboru kilka możliwych rozwiązań najwięcej osób (37%) opowiada się za zachowaniem *status quo*, a więc głosowaniem w niedzielę w godzinach od 6 do 20. Ogółem prawie połowa Polaków (47%) uważa, że głosowanie powinno odbywać się tylko w niedzielę, dopuszczając ewentualnie przedłużenie otwarcia lokali wyborczych do godziny 22. Dwudniowe głosowanie popiera prawie o połowę mniej osób (łącznie 26%).

W lipcowym sondażu¹, pierwszym po referendum akcesyjnym badaliśmy reakcje na jego wynik, pytaliśmy o udział w głosowaniu i przyczyny absencji, a ponadto staraliśmy się ustalić, jakie czynniki mogły mieć wpływ na frekwencję. Właśnie ona była bowiem najistotniejszym problemem związanym z referendum akcesyjnym. Wiele osób zadawało sobie pytanie, czy frekwencja będzie wystarczająca, aby wynik referendum był wiążący. Dla ułatwienia obywatelom udziału w głosowaniu parlament zdecydował, że będzie ono trwało dwa dni. Postanowiono także, że możliwe będzie podanie frekwencji po pierwszym dniu referendum. Do udziału w nim wzywali biskupi w liście odczytywanym w kościołach tydzień przed głosowaniem. Istotna jest zatem odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu działania te - mające zachęcić Polaków do udziału w głosowaniu - przyczyniły się do sukcesu frekwencyjnego referendum i czy warto, aby dwudniowe głosowania stały się w Polsce regułą.

REAKCJE NA WYNIK REFERENDUM

Społeczne reakcje na wynik referendum były zróżnicowane, częściej jednak pozytywne niż negatywne. Decyzję o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej najczęściej przyjmowano z nadzieją (51% wskazań). Jednocześnie jednak obok nadziei związanych z integracją często wyrażano także obawy (45%). Wśród pozostałych uczuć, z jakimi przyjmowano rezultat głosowania, przeważało zadowolenie (35%). Zdecydowanie rzadziej reagowano niezadowoleniem (10%), stosunkowo rzadko odczuwano też entuzjazm (8%) oraz smutek (6%). Obojętność wobec wyniku referendum deklarowało tylko 9% ankietowanych.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (158) przeprowadzono w dniach 4-7 lipca 2003 roku na liczącej 952 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

		CBOS
Z jakimi uczuciami przyjął(ęła) Pan(i) wynik referendum w sprawie wejścia Polski do Unii Europejskiej?		
Z nadzieją		51%
Z obawą		45%
Z zadowoleniem		35%
Z niezadowoleniem		10%
Z obojętnością		9%
Z entuzjazmem		8%
Ze smutkiem		6%
Trudno powiedzieć		2%

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać dwie odpowiedzi

Opisując swoje emocje ankietowani mogli wskazać uczucia o takim samym znaku (oba pozytywne lub negatywne) albo mieszane. Ogółem 42% badanych określając swoje reakcje na decyzję o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej wskazywało jedynie pozytywne emocje (nadzieję, zadowolenie lub entuzjazm). Samych jednoznacznie negatywnych odczuć (obawy, niezadowolenia lub smutku) doświadczyło 24% ankietowanych. Wyłącznie obojętnością zareagowało 4% badanych. W pozostałych przypadkach obojętność łączyła się zwykle z negatywnymi odczuciami (4%), tylko sporadycznie z pozytywnymi (1%). Prawie co czwarta osoba (23%) doświadczała mieszanych uczuć - zarówno pozytywnych, jak i negatywnych (zwykle jednocześnie nadziei i obawy).

Jednoznacznie pozytywnie wynik referendum przyjęli przede wszystkim ludzie młodzi (do 24 roku życia), w tym głównie uczniowie i studenci (63%), osoby z wyższym wykształceniem (59%), stosunkowo dobrze sytuowane (58% badanych deklarujących miesięczne dochody powyżej 800 zł *per capita* w rodzinie) oraz respondenci zadowoleni z własnej sytuacji materialnej (63%). Tylko negatywnych emocji doświadczali najczęściej rolnicy (44%).

DEKLARACJE DOTYCZĄCE UDZIAŁU W REFERENDUM

Podobnie jak przed referendum, tak i po jego przeprowadzeniu deklaracje dotyczące udziału w głosowaniu rozmiągają się z rzeczywistością. Na tydzień przed referendum udział w nim zapowiadało 81% dorosłych Polaków, w tym aż 71% deklarowało, że na pewno pójdzie do urn. Ostatecznie frekwencja była dość wysoka (59%), jednak znacznie niższa, niż wynikałoby to z deklaracji. W lipcu, miesiąc po referendum, udział w nim zadeklarowało, podobnie jak przed głosowaniem, 71% badanych.

Składanie przez część osób nieprawdziwych deklaracji dotyczących udziału w głosowaniu jest dobrze znanym zjawiskiem, które obserwujemy zawsze przy okazji różnego rodzaju wyborów i referendów. Frekwencja deklarowana przed głosowaniem i po nim zwykle o kilka lub kilkanaście punktów procentowych przewyższa rzeczywistość.

Mimo że w dalszych analizach z konieczności będziemy się opierać na częściowo nieprawdziwych deklaracjach ankietowanych, jednak nie oznacza to, że na ich podstawie nie można zasadnie wnioskować o rzeczywistych mechanizmach i prawidłowościach zachowań referendalnych. Możliwe jest także analizowanie socjodemograficznych zróżnicowań uczestnictwa w referendum.

Deklaracje udziału w głosowaniu są tym częstsze, im większa jest miejscowość, w której mieszkają respondenci, oraz im wyższe mają oni wykształcenie. Najliczniej przy urnach stawili się mieszkańcy największych miast, liczących ponad 500 tys. ludności, osoby z wyższym wykształceniem, a także badani o stosunkowo wysokich dochodach, przekraczających miesięcznie 800 zł *per capita* w rodzinie. Jak wynika z deklaracji, nieco wyższa niż przeciętnie była frekwencja wśród osób w wieku od 55 do 64 lat, a także wśród, zwykle mniej aktywnych w głosowaniach, ludzi młodych - do 24 roku życia. Spośród grup społeczno-zawodowych najczęściej głosowali: kadra kierownicza i inteligencja, pracownicy umysłowi niższego szczebla, a wśród biernych zawodowo - uczniowie i studenci.

Stosunkowo najrzadziej głosowali badani z wykształceniem podstawowym, osiągający dochody nieprzekraczające 299 zł miesięcznie *per capita*, mieszkańcy wsi, ludzie starsi – powyżej 65 roku życia, osoby najczęściej (kilka razy w tygodniu) uczestniczące w praktykach religijnych. Spośród grup społeczno-zawodowych zabrakło przy urnach, tradycyjnie już, przede wszystkim robotników niewykwalifikowanych, a ponadto robotników wykwalifikowanych, rolników, a wśród biernych zawodowo – bezrobotnych.

Po pierwszym dniu głosowania frekwencja wynosiła 17,0%. Jeśli tę liczbę odnieść nie do potencjalnych, ale rzeczywistych uczestników głosowania, okazuje się, że prawie 29% ogółu głosujących poszło do urn w sobotę. W naszych badaniach głosowanie w sobotę zadeklarował zbliżony odsetek badanych (31%).

Pierwszego dnia najczęściej głosowali mieszkańcy dużych miast, liczących ponad 100 tys. ludności (40% spośród ogółu uczestników referendum w tej grupie), respondenci najstarsi, mający 65 lat i więcej (38%) oraz najmłodsi uczestnicy referendum – do 24 roku życia (34%), szczególnie uczniowie i studenci (37%). Ponadto w sobotę stosunkowo najchętniej do urn szły osoby najlepiej wykształcone i uposażone – z wyższym wykształceniem (35%), uzyskujące miesięczne dochody *per capita* przekraczające 800 zł (43%). Spośród grup społeczno-zawodowych pierwszego dnia głosowali relatywnie najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (39%) oraz osoby pracujące na własny rachunek (35%). W niedzielę zdecydowanie najchętniej głosowali rolnicy (94%).

Jak można wnioskować (także na podstawie powyższych analiz), na głosowanie w sobotę częściej decydowali się zwolennicy członkostwa Polski w Unii Europejskiej (34%) niż jego przeciwnicy (17%). Potwierdza to wyniki wcześniejszych badań, świadczące o większej mobilizacji do udziału w referendum zwolenników integracji.

PRZYCZYNY ABSENCJI W REFERENDUM

Podobnie jak przed tak i po referendum akcesyjnym badaliśmy powody nieuczestniczenia w głosowaniu. Osoby, które przyznały, że nie poszły do urn, prosiliśmy o wskazanie przyczyn niegłosowania.

Najczęściej wymienianym powodem nieuczestniczenia w referendum były względy obiektywne, uniemożliwiające udział w głosowaniu: nieobecność w miejscu zamieszkania, zły stan zdrowia, podeszły wiek. Wskazało na nie łącznie 40% ankietowanych. Można przypuszczać, że część osób powołujących się na tego rodzaju przeszkody, utrudniające im udział w referendum, w rzeczywistości mogła głosować, ale nie zdecydowała się z innych przyczyn. Wśród motywów tłumaczących decyzję o nieuczestniczeniu w referendum zdecydowanie najczęściej (28% wskazań) wymieniano przekonanie o braku wpływu na jego wynik i na samo postanowienie o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej („wiadomo było, że i tak wejdziemy do Unii Europejskiej”). Istotnym powodem niegłosowania był brak przekonania o słuszności integracji (17%) lub też wahanie, jak głosować – za członkostwem w Unii czy przeciw (10%). Znaczna część osób odmowę udziału w referendum potraktowała jako wyraz protestu przeciw temu, co się dzieje w kraju, uzasadniając ją brakiem zaufania do rządu i klasy politycznej (17%) oraz, rzadziej, złą oceną sytuacji w Polsce i brakiem nadziei na jej poprawę (11%). Jeszcze rzadziej nieuczestniczenie w referendum motywowano nieinteresowaniem się polityką i niechodzeniem na dotychczasowe głosowania oraz brakiem zainteresowania i wiedzy na temat przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

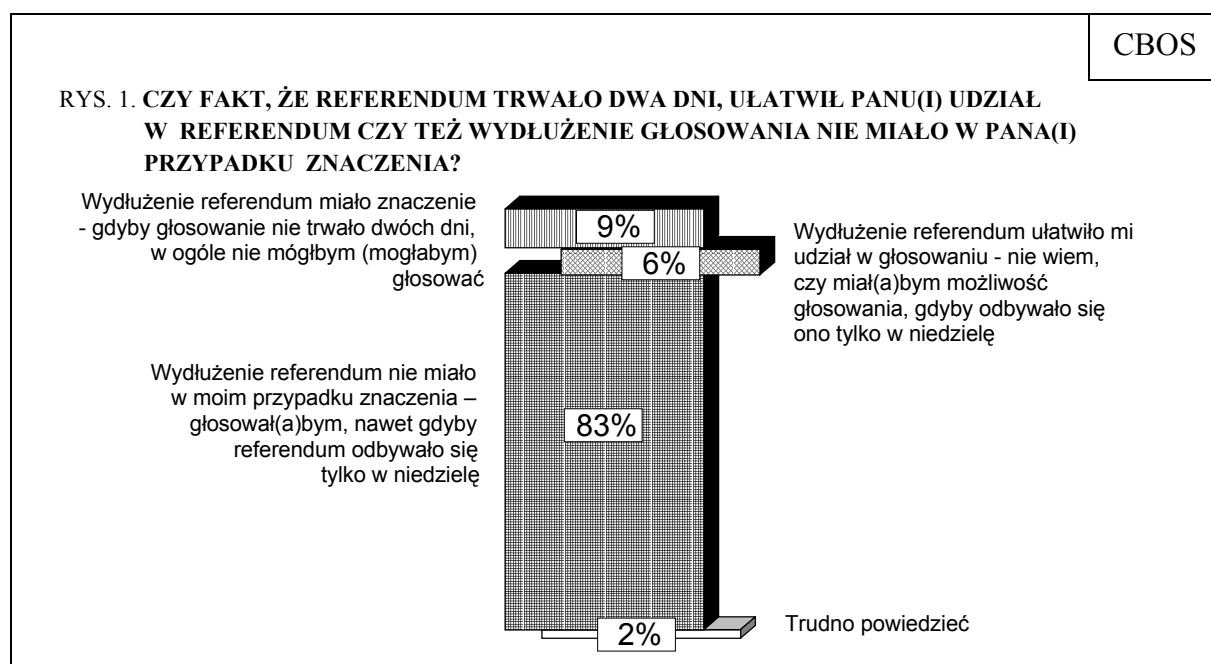
CBOS	
Dlaczego nie wziął (wzięła) Pan(i) udziału w referendum?	
	N=277
Nie miałem możliwości głosowania	40%
<i>w tym:</i> ze względu na zły stan zdrowia, podeszły wiek	23%
ponieważ byłem poza miejscem zamieszkania	19%
Mój głos i tak nic by nie zmienił, wiadomo było, że i tak wejdziemy do Unii Europejskiej	28%
Nie jestem przekonany o słuszności decyzji o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej	17%
Nie mam zaufania do rządu i do polityków	17%
Źle oceniam sytuacją w kraju i nie wierzę w jej poprawę	11%
Nie mogłem się zdecydować, jak głosować – za integracją czy przeciw	10%
W ogóle nie interesuję się polityką	9%
Nie interesuję się integracją, jest mi obojętne, czy Polska przystąpi do Unii czy też nie	6%
Nigdy nie chodzę na głosowania	4%
Nie czuję się wystarczająco dobrze poinformowany o skutkach integracji	3%
Trudno powiedzieć	1%
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać dwie odpowiedzi	

WPLYW WYDŁUŻENIA REFERENDUM NA FREKWENCJĘ

Ogromna większość Polaków deklarujących, że uczestniczyli w referendum (83%), przyznaje, iż wydłużenie czasu jego trwania do dwóch dni nie miało w ich przypadku znaczenia, ponieważ i tak wzięliby w nim udział. Decyzja parlamentu w tej sprawie była natomiast istotna dla 15% głosujących - 9% ogółu uczestników referendum deklaruje, że gdyby nie jego wydłużenie do dwóch dni, w ogóle nie mogłoby głosować, natomiast 6% twierdzi, że nie wie, czy mogłoby w nim uczestniczyć.

Na podstawie deklaracji ankietowanych w tej kwestii może się więc wydawać, że wydłużenie czasu trwania referendum mogło się przyczynić do zwiększenia frekwencji o kilka punktów procentowych, a nawet zdecydować o powodzeniu referendum. Okazuje się jednak, że większość osób przyznających, iż wydłużenie referendum miało dla nich znaczenie - podobnie jak ci, dla których było to bez znaczenia - głosowała w niedzielę. Zdecydowana większość spośród głosujących w sobotę twierdzi, że nawet gdyby referendum odbywało się tylko w niedzielę, to i tak wzięłaby w nim udział. Chociaż dwudniowe głosowanie ułatwiło części osób udział w nim, najprawdopodobniej jednak nie miało zasadniczego znaczenia dla uzyskania wymaganej 50-procentowej frekwencji.

ODPOWIEDZI UCZESTNIKÓW REFERENDUM (N=673)



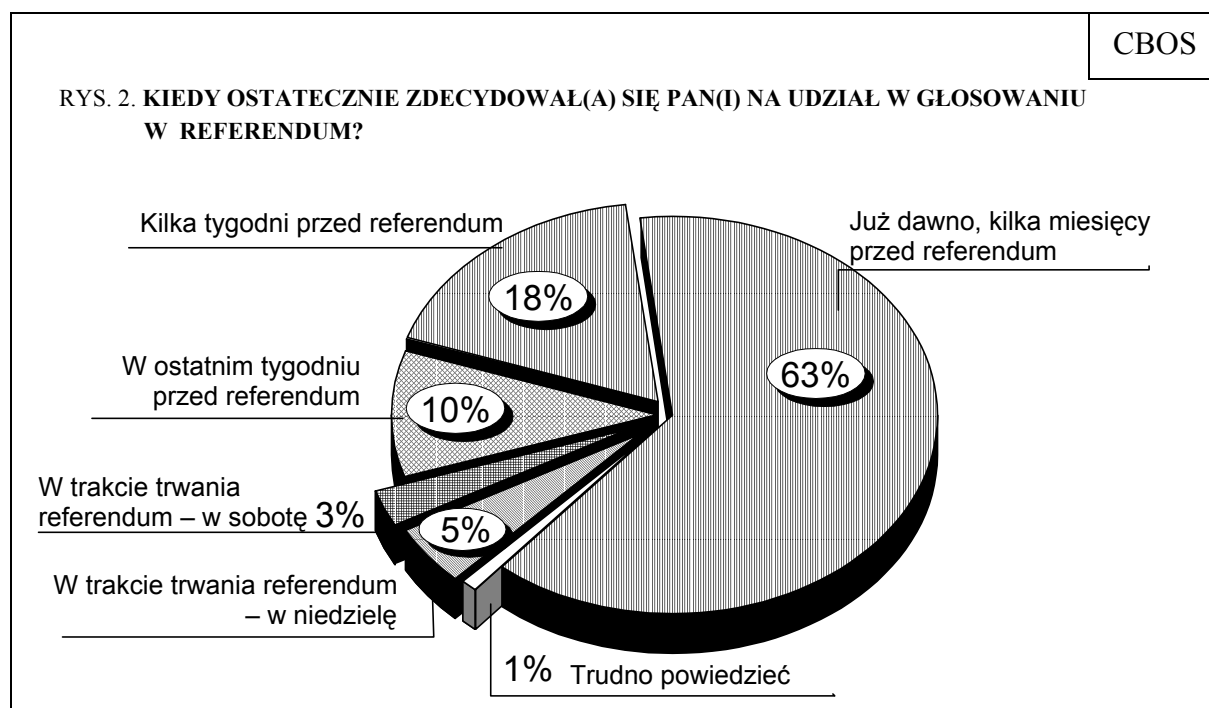
Deklaracje dotyczące znaczenia przedłużenia czasu trwania referendum w nieznacznym stopniu różnicują cechy społeczno-demograficzne ankietowanych. O ułatwieniu w głosowaniu wyraźnie częściej niż inni mówią ludzie młodzi – do 24 roku życia (łącznie 27%) oraz uczniowie i studenci (36%).

Jak można sądzić na podstawie uzyskanych danych, niewielkie znaczenie dla frekwencji w głosowaniu miało podanie w mediach informacji o odsetku osób, które poszły do urn pierwszego dnia.

O wpływie informacji na temat sobotniej frekwencji można wnioskować analizując deklaracje respondentów dotyczące momentu podjęcia decyzji o uczestniczeniu w referendum.

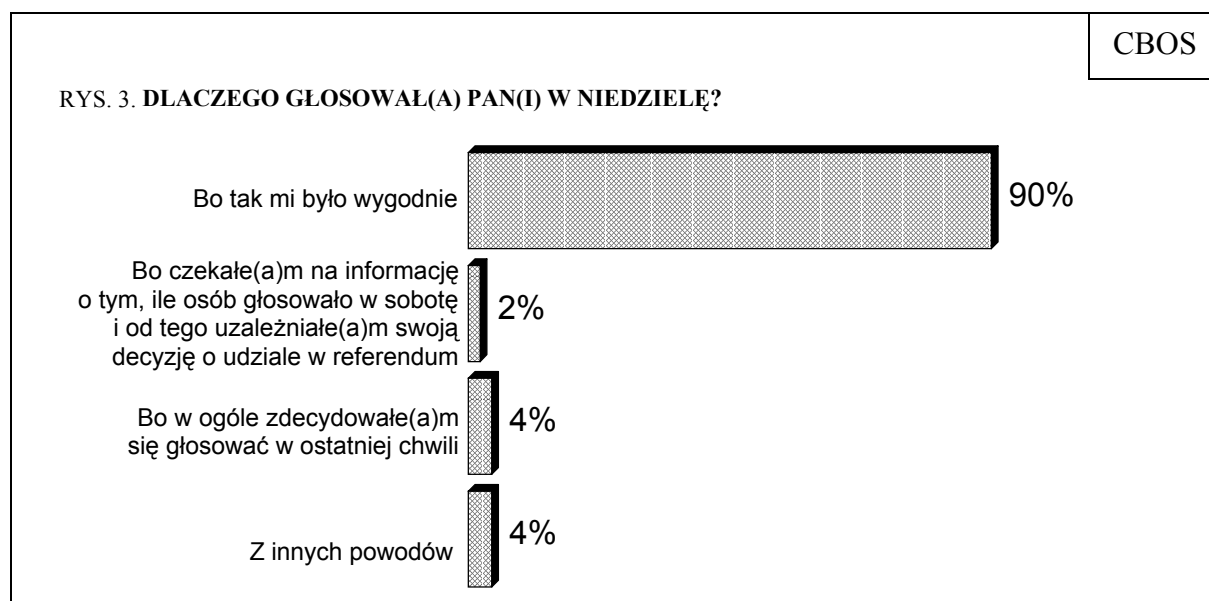
Ogromna większość osób deklarujących udział w głosowaniu (łącznie 91%) przyznaje, że decyzję o pójściu do urn podjęła przed rozpoczęciem referendum, nawet kilka miesięcy przed jego terminem (ogółem 63% głosujących). Tylko 8% uczestników głosowania na udział w nim zdecydowało się już w trakcie jego trwania, w tym 5% ogółu głosujących dopiero w niedzielę. Na ostateczną decyzję części osób, które zadecydowały o pójściu do urn drugiego dnia, mogła mieć informacja o sobotniej frekwencji.

ODPOWIEDZI UCZESTNIKÓW REFERENDUM (N=675)



Osoby, które zadeklarowały, że głosowały w niedzielę, zapytaliśmy dodatkowo o to, dlaczego poszły do urn drugiego dnia referendum. Zdecydowana większość badanych z tej grupy (90%) deklaruje, że z różnych powodów było im wygodnie głosować tego dnia. Pozostali tłumaczą głosowanie w niedzielę najczęściej tym, że w ostatniej chwili zdecydowali się wziąć udział w referendum (4%). Tylko 2% osób głosujących w niedzielę przyznaje, że od sobotniej frekwencji uzależniało swój udział w głosowaniu.

ODPOWIEDZI OSÓB GŁOSUJĄCYCH W NIEDZIELE (N= 469)



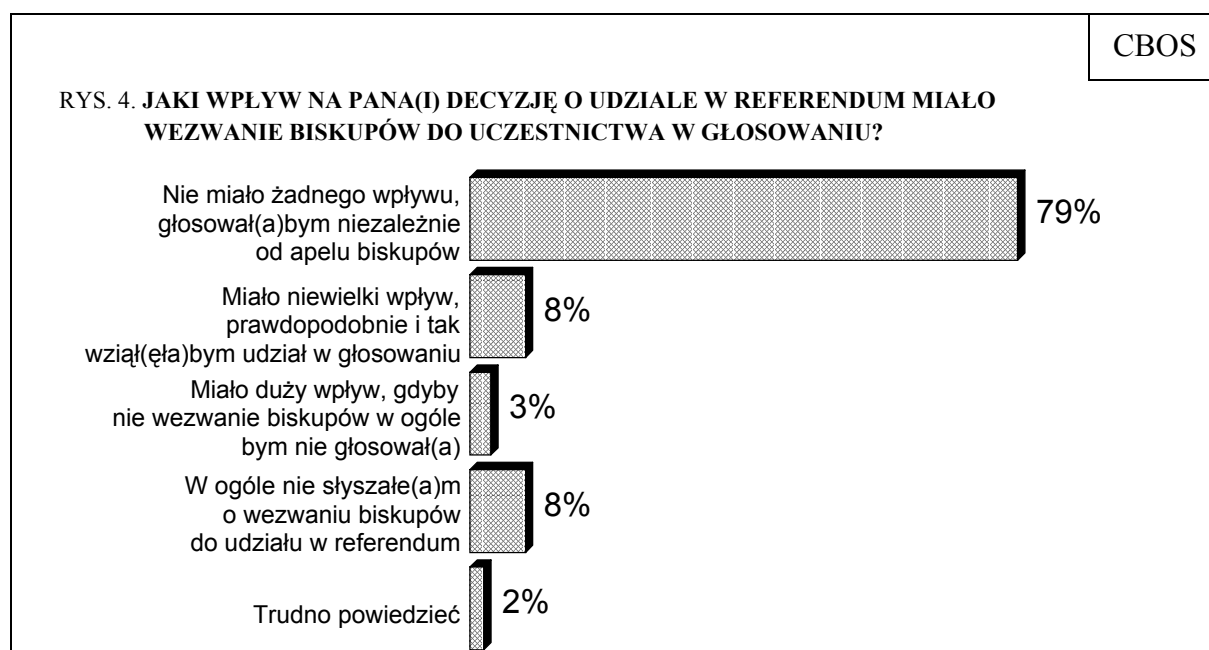
ZNACZENIE DLA FREKWENCJI APELU BISKUPÓW O UDZIAŁ W REFERENDUM

Kościół katolicki jest jedną z instytucji życia społecznego, której przypisuje się, często niesłusznie, duży wpływ na zachowania wyborcze i postawy polityczne Polaków. W ostatnich latach Kościół unika angażowania się w politykę, natomiast zachęca do aktywności obywatelskiej i udziału w głosowaniach. Na tydzień przed referendum odczytywany był w kościołach apel biskupów o uczestniczenie w głosowaniu.

Jak można wnioskować na podstawie wypowiedzi osób deklarujących udział w głosowaniu, wpływ Kościoła na ich decyzję o pójściu do urn był bardzo ograniczony. Zdecydowana większość uczestników referendum (79%) twierdzi, że głosowałyby niezależnie

od wezwania biskupów, niektórzy zaś w ogóle o takim apelu nie słyszeli (8%). Łącznie 11% głosujących deklaruje, że wezwanie biskupów wpłynęło na ich decyzję o udziale w referendum, przy czym tylko 3% ogółu głosujących przyznaje, iż był to wpływ decydujący - gdyby nie apel biskupów w ogóle nie poszliby do urn. Deklarowane oddziaływanie wezwania Episkopatu było niewielkie zarówno w przypadku osób, które poparły integrację, jak i jej przeciwników.

ODPOWIEDZI UCZESTNIKÓW REFERENDUM (N=673)



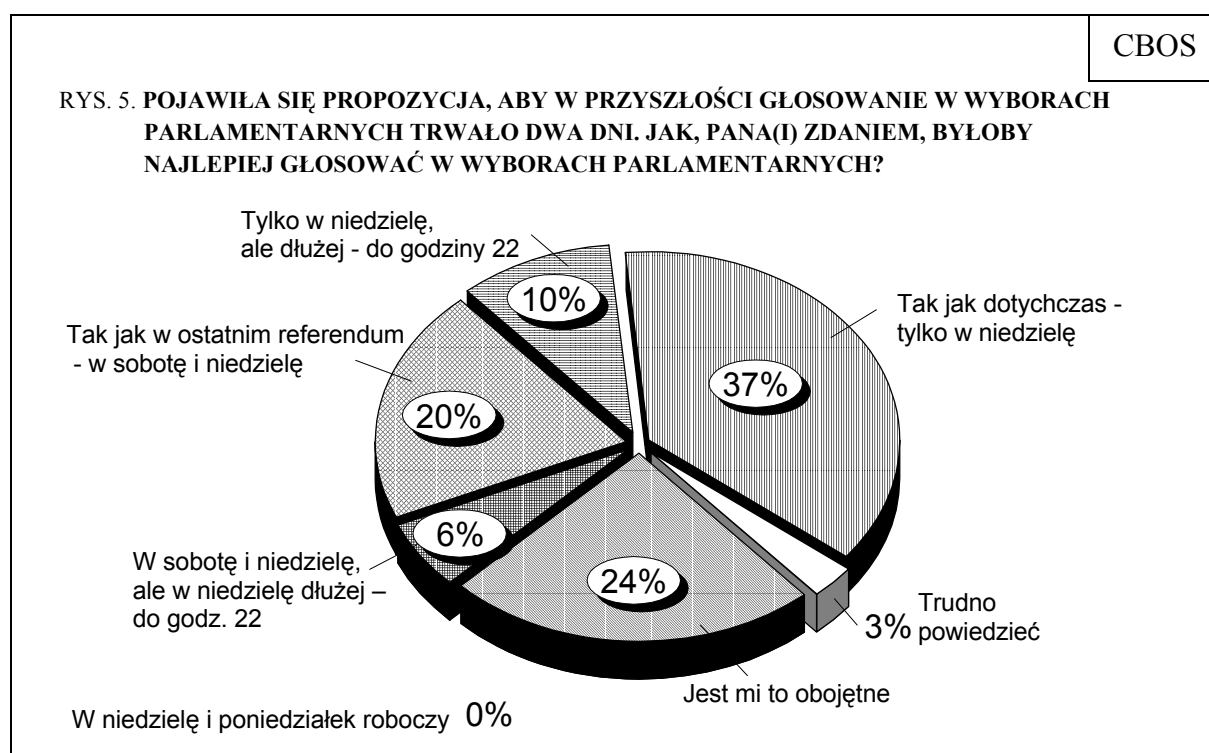
O przynajmniej niewielkim deklarowanym wpływie apelu biskupów na decyzję dotyczącą wzięcia udziału w głosowaniu nieco częściej niż inni mówią osoby starsze – powyżej 65 roku życia (łącznie 16%), mieszkańcy małych miast, nieprzekraczających 20 tys. ludności (18%) oraz pracownicy fizyczno-umysłowi (18%).

Deklaracji ankietowanych w tej kwestii nie różnicuje istotnie religijność. O znaczącym wpływie apelu biskupów na decyzje dotyczące udziału w referendum trudno mówić nawet w przypadku osób, które najczęściej (kilka razy w tygodniu) uczestniczą w praktykach religijnych. Łącznie tylko 8% spośród nich przyznało, że wezwanie Episkopatu przynajmniej w niewielkim stopniu przyczyniło się do wzięcia udziału w głosowaniu. Co dziesiąty badany

z tej grupy, który uczestniczył w referendum, deklaruje, że w ogóle nie słyszał o takim apelu. Stosunkowo dużo osób najbardziej religijnych (12%) nie potrafi natomiast ocenić, czy wezwanie biskupów do udziału w głosowaniu oddziaływało na ich decyzję w tej kwestii.

STOSUNEK DO DWUDNIOWYCH WYBORÓW PARLAMENTARNYCH

Niezależnie od tego, w jakim stopniu wydłużenie głosowania wpłynęło na frekwencję w niedawnym referendum, być może warto byłoby, żeby dwudniowe głosowania stały się w Polsce regułą. Propozycja taka przyjmowana jest jednak raczej sceptycznie. Mając do wyboru kilka możliwych rozwiązań najwięcej osób (37%) opowiada się za zachowaniem *status quo*, a więc głosowaniem w niedzielę w godzinach od 6 do 20. Ogółem prawie połowa Polaków (47%) uważa, że głosowanie powinno odbywać się tylko w niedzielę, dopuszczając ewentualnie przedłużenie okresu otwarcia lokali wyborczych do godziny 22. Dwudniowe (sobotnio-niedzielne) głosowanie popiera prawie o połowę mniej osób (łącznie 26%). Referendum dwudniowe, ale odbywające się w niedzielę i poniedziałek w ogóle nie jest brane pod uwagę. Prawie jednej czwartej Polaków (24%) kwestia długości trwania głosowania jest obojętna.



Za wydłużeniem głosowania do dwóch dni opowiadają się przede wszystkim te grupy, w których najczęstsze były deklaracje, że dwudniowe referendum ułatwiło im udział w nim, a więc uczniowie i studenci (ogółem 41%) oraz generalnie ludzie młodzi - do 24 roku życia (37%), ponadto osoby w wieku od 25 do 34 lat (36%), mieszkańcy dużych miast, liczących ponad 500 tys. ludności (31%), a spośród grup społeczno-zawodowych robotnicy niewykwalifikowani (42%).



Na podstawie zebranych deklaracji można sądzić, że wydłużenie czasu trwania referendum, podanie frekwencji po pierwszym dniu głosowania, a także apel biskupów o uczestniczenie w nim nie miały zasadniczego wpływu na obecność przy urnach. Najprawdopodobniej frekwencja przekroczyłaby wymagane 50%, nawet gdyby referendum odbywało się tradycyjnie tylko w niedzielę. Chociaż ostatecznie rozstrzygnięcia dotyczące długości trwania głosowania nie były przypuszczalnie decydujące dla sukcesu frekwencyjnego, jednak z pewnością istotne były poprzedzające je dyskusje i debaty na ten temat. Mogły one wzmacniać poczucie, że politykom zależy na tym, aby decyzja w sprawie członkostwa Polski w Unii Europejskiej była podjęta z udziałem całego społeczeństwa, a tym samym zachęcać do głosowania.

Opracowała

Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1. Z jakimi uczuciami przyjął(ęła) Pan(i) wynik referendum w sprawie wejścia Polski do Unii Europejskiej?
 1 - Z entuzjazmem; 2 - Ze smutkiem; 3 - Z zadowoleniem; 4 - Z obawą; 5 - Z obojętnością; 6 - Z nadzieją;
 7 - Z niezadowolaniem

	(%)								
	1	2	3	4	5	6	7	Trudno powie- dzieć	Liczba osób
Ogółem	8	6	35	45	9	51	10	2	952
Płeć									
Mężczyźni	9	7	38	44	12	45	9	1	455
Kobiety	7	5	32	47	7	57	11	3	497
Wiek									
18-24 lat	15	3	43	34	6	62	7	1	147
25-34	9	8	33	53	10	49	12	2	175
35-44	7	3	37	51	11	55	8	0	171
45-54	7	9	34	47	6	54	8	2	191
55-64	6	5	28	47	13	50	8	1	106
65 lat i więcej	6	7	32	38	11	37	15	7	162
Miejsce zamieszkania									
Wieś	4	7	30	45	11	47	11	5	351
Miasto do 20 tys.	6	4	36	49	9	44	14	1	131
20-100 tys.	8	6	33	48	8	60	6	0	184
101-500 tys.	13	8	40	41	7	53	8	1	170
501 tys. i więcej mieszk.	14	5	42	43	8	55	9	1	116
Wykształcenie									
Podstawowe	6	8	26	40	13	38	13	6	256
Zasadnicze zawodowe	4	9	34	51	9	53	9	1	244
Średnie	11	4	38	47	7	57	9	1	359
Wyższe	16	4	47	36	5	56	6	0	94
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	27	2	40	38	7	54	1	0	62
Prac. umysł. niż. szczebla	10	4	39	53	4	71	4	0	76
Pracownicy fiz. - umysł.	5	6	52	40	9	50	6	0	77
Robotnicy wykwalifikowani	2	4	33	59	15	51	9	0	59
Robotnicy niewykwalifik.	11	5	38	39	10	55	12	0	39
Rolnicy	0	15	14	64	14	22	19	10	46
Pracujący na własny rach.	4	4	40	48	4	53	8	1	43
Bierni zawodowo									
Renciści	4	14	27	41	9	40	14	7	109
Emeryci	7	4	32	43	10	40	15	4	169
Uczniowie i studenci	21	0	48	35	3	61	7	0	91
Bezrobotni	5	8	28	49	12	61	8	1	131
Gospodynie domowe i inni	2	8	29	44	15	60	8	0	49
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	9	3	36	49	5	64	3	0	127
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	15	2	43	49	9	45	6	0	67
sekt. pryw. poza rolnict.	8	5	41	45	10	53	13	0	170
prywatnym gosp. rolnym	0	14	13	62	14	25	17	10	50
Dochody na jedną osobę									
Do 299 zł	7	6	26	47	14	53	13	2	124
300-399	2	11	34	50	8	54	9	2	99
400-599	9	6	35	46	9	49	13	2	204
600-800	8	5	36	43	9	52	7	3	151
Powyżej 800 zł	13	3	51	37	6	59	2	0	153
Ocena własnych war. mater.									
Złe	7	7	30	48	12	50	13	3	328
Średnie	6	6	32	49	8	51	8	2	463
Dobre	17	3	52	28	7	55	8	1	161
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	0	17	19	57	9	41	23	0	75
Raz w tygodniu	7	6	36	47	9	54	8	1	440
1-2 razy w miesiącu	11	5	32	46	7	54	11	1	158
Kilka razy w roku	13	5	40	38	10	48	9	6	184
W ogóle nie uczestniczy	7	2	38	40	14	49	5	3	95
Poglądy polityczne									
Lewica	12	4	49	39	8	53	2	1	194
Centrum	9	6	34	44	12	55	7	2	289
Prawica	11	9	33	53	3	50	18	0	225
Trudno powiedzieć	1	6	25	45	12	46	12	6	243

Tabela 2. Czy brał(a) Pan(i) udział w referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej czy też nie?

	(%)		
	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	71	29	952
Płeć			
Mężczyźni	72	28	455
Kobiety	70	30	497
Wiek			
18-24 lat	75	25	147
25-34	65	35	175
35-44	73	27	171
45-54	73	27	191
55-64	77	23	106
65 lat i więcej	66	34	162
Miejsce zamieszkania			
Wieś	65	35	351
Miasto do 20 tys.	67	33	131
20-100 tys.	74	26	184
101-500 tys.	74	26	170
501 tys. i więcej mieszk.	84	16	116
Wykształcenie			
Podstawowe	60	40	256
Zasadnicze zawodowe	65	35	244
Średnie	78	22	359
Wyższe	87	13	94
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	92	8	62
Prac. umysł. niż. szczebla	88	12	76
Pracownicy fiz. - umysł.	73	27	77
Robotnicy wykwalifikowani	60	40	59
Robotnicy niewykwalifik.	39	61	39
Rolnicy	65	35	46
Pracujący na własny rach.	71	29	43
Bierni zawodowo			
Renciści	68	32	109
Emeryci	69	31	169
Uczniowie i studenci	81	19	91
Bezrobotni	64	36	131
Gospodynie domowe i inni	70	30	49
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	86	14	127
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	65	35	67
sekt. pryw. poza rolnict.	68	32	170
prywatnym gosp. rolnym	66	34	50
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	60	40	124
300-399	65	35	99
400-599	62	38	204
600-800	72	28	151
Powyżej 800 zł	87	13	153
Ocena własnych war. mater.			
Źłe	65	35	328
Średnie	73	27	463
Dobre	75	25	161
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	58	42	75
Raz w tygodniu	79	21	440
1-2 razy w miesiącu	66	34	158
Kilka razy w roku	64	36	184
W ogóle nie uczestniczy	66	34	95
Poglądy polityczne			
Lewica	77	23	194
Centrum	70	30	289
Prawica	78	22	225
Trudno powiedzieć	59	41	243

Tabela 3. Kiedy Pan(i) głosował(a)?

(%)

	W sobotę	W niedzielę	Liczba osób
Ogółem	31	69	675
Płeć			
Mężczyźni	29	71	329
Kobiety	32	68	346
Wiek			
18-24 lat	34	66	110
25-34	28	72	113
35-44	26	74	124
45-54	27	73	139
55-64	33	67	81
65 lat i więcej	38	62	107
Miejsce zamieszkania			
Wieś	24	76	229
Miasto do 20 tys.	32	68	87
20-100 tys.	26	74	136
101-500 tys.	40	60	126
501 tys.i więcej mieszk.	40	60	97
Wykształcenie			
Podstawowe	31	69	154
Zasadnicze zawodowe	27	73	159
Średnie	31	69	280
Wyższe	35	65	82
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	39	61	57
Prac.umysł.niż.szczebla	30	70	67
Pracownicy fiz.-umysł.	31	69	57
Robotnicy wykwalifikowani	23	77	35
Robotnicy niewykwalifik.	11	89	15
Rolnicy	6	94	30
Pracujący na własny rach.	35	65	30
Bierni zawodowo			
Renciści	26	74	75
Emeryci	39	61	116
Uczniowie i studenci	37	63	74
Bezrobotni	26	74	84
Gospodynie domowe i inni	32	68	34
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	29	71	110
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	28	72	43
sekt. pryw. poza rolnict.	33	67	116
prywatnym gosp. rolnym	10	90	33
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	23	77	74
300-399	22	78	65
400-599	21	79	127
600-800	31	69	109
Powyżej 800 zł	43	57	133
Ocena własnych war. mater.			
Złe	28	72	214
Średnie	30	70	340
Dobre	37	63	120
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	29	71	43
Raz w tygodniu	27	73	346
1-2 razy w miesiącu	36	64	105
Kilka razy w roku	32	68	117
W ogóle nie uczestniczy	37	63	63
Poglądy polityczne			
Lewica	37	63	150
Centrum	26	74	204
Prawica	31	69	177
Trudno powiedzieć	28	72	144

Tabela 4. Czy fakt, że referendum trwało dwa dni, ułatwił Panu(i) udział w referendum czy też wydłużenie głosowania nie miało w Pana(i) przypadku znaczenia?
 1 - Wydłużenie referendum miało znaczenie - gdyby głosowanie nie trwało dwóch dni, w ogóle nie mógłbym (mogłabym) głosować; 2 - Wydłużenie referendum ułatwiło mi udział w głosowaniu - nie wiem, czy miał(a)bym możliwość głosowania, gdy odbywało się ono tylko w niedzielę; 3 - Wydłużenie referendum nie miało w moim przypadku znaczenia - głosował(a)bym, nawet gdyby referendum odbywało się tylko w niedzielę

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	6	83	2	673
Płeć					
Mężczyźni	9	6	84	2	328
Kobiety	8	6	82	4	345
Wiek					
18-24 lat	18	9	69	4	110
25-34	9	6	80	5	113
35-44	11	6	81	1	124
45-54	5	7	88	0	139
55-64	6	2	92	0	80
65 lat i więcej	2	4	86	8	106
Miejsce zamieszkania					
Wieś	6	5	83	5	228
Miasto do 20 tys.	5	7	87	1	87
20-100 tys.	14	4	81	1	136
101-500 tys.	13	6	81	1	126
501 tys. i więcej mieszk.	6	8	83	4	96
Wykształcenie					
Podstawowe	6	5	85	4	153
Zasadnicze zawodowe	10	8	79	2	159
Średnie	10	5	83	3	279
Wyższe	7	5	84	4	82
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	7	85	0	57
Prac. umysł. niż. szczebla	14	7	78	1	67
Pracownicy fiz.- umysł.	13	2	82	3	57
Robotnicy wykwalifikowani	10	7	84	0	35
Robotnicy niewykwalifik.	24	13	63	0	15
Rolnicy	4	0	93	2	30
Pracujący na własny rach.	3	5	86	6	30
Bierni zawodowo					
Renciści	2	3	92	3	75
Emeryci	2	4	89	5	115
Uczniowie i studenci	25	11	59	4	74
Bezrobotni	6	7	87	0	83
Gospodynie domowe i inni	0	7	86	7	34
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	6	4	87	2	110
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	15	10	74	0	43
sekt. pryw. poza rolnict.	11	5	82	2	116
prywatnym gośp. rolnym	6	4	87	2	33
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	9	6	82	3	74
300-399	8	8	83	1	65
400-599	12	6	81	1	126
600-800	9	5	86	0	109
Powyżej 800 zł	10	5	81	4	132
Ocena własnych war. mater.					
Złe	8	5	85	2	214
Średnie	9	6	81	3	338
Dobre	8	7	82	3	120
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	3	1	82	14	43
Raz w tygodniu	7	5	84	4	345
1-2 razy w miesiącu	10	8	82	0	105
Kilka razy w roku	13	8	79	0	117
W ogóle nie uczestniczy	13	4	83	0	62
Poglądy polityczne					
Lewica	15	3	80	2	150
Centrum	10	9	81	1	202
Prawica	6	4	89	1	177
Trudno powiedzieć	5	6	80	9	144

Tabela 5. Kiedy ostatecznie zdecydował(a) się Pan(i) na udział w głosowaniu w referendum?
 1 - Już dawno, kilka miesięcy przed referendum; 2 - Kilka tygodni przed referendum;
 3 - W ostatnim tygodniu przed referendum; 4 - W trakcie trwania referendum - w sobotę;
 5 - W trakcie trwania referendum - w niedzielę

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	63	18	10	3	5	1	675
Płeć							
Mężczyźni	68	16	8	3	4	1	329
Kobiety	59	19	13	3	5	1	346
Wiek							
18-24 lat	64	20	10	4	2	1	110
25-34	66	13	9	3	9	1	113
35-44	67	18	8	3	4	0	124
45-54	66	13	11	3	6	0	139
55-64	56	21	13	3	6	2	81
65 lat i więcej	59	25	11	1	4	1	107
Miejsce zamieszkania							
Wieś	58	22	10	3	6	1	229
Miasto do 20 tys.	64	14	13	2	7	1	87
20-100 tys.	62	19	12	1	6	0	136
101-500 tys.	70	13	8	5	4	0	126
501 tys.i więcej mieszk.	69	17	11	3	1	0	97
Wykształcenie							
Podstawowe	58	21	9	3	7	2	154
Zasadnicze zawodowe	56	18	15	5	5	1	159
Średnie	65	17	10	2	5	0	280
Wyższe	82	13	5	0	0	0	82
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	74	17	6	0	3	0	57
Prac.umysł.niż.szczebla	75	14	9	2	0	0	67
Pracownicy fiz.- umysł.	55	18	21	3	2	0	57
Robotnicy wykwalifikowani	75	16	3	3	4	0	35
Robotnicy niewykwalifik.	70	0	24	0	7	0	15
Rolnicy	62	16	9	0	11	2	30
Pracujący na własny rach.	82	10	3	3	2	0	30
Bierni zawodowo							
Renciści	48	20	12	4	11	4	75
Emeryci	60	25	9	2	5	0	116
Uczniowie i studenci	67	21	6	4	2	1	74
Bezrobotni	61	12	15	4	7	0	84
Gospodynie domowe i inni	50	23	10	6	11	0	34
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	73	12	11	3	1	0	110
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	69	14	17	0	0	0	43
sekt. pryw. poza rolnict.	67	18	6	1	8	0	116
prywatnym gosp. rolnym	58	19	8	0	12	2	33
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	50	20	12	8	9	1	74
300-399	54	18	19	0	7	2	65
400-599	67	16	7	2	7	1	127
600-800	70	13	10	3	4	0	109
Powyżej 800 zł	71	18	8	1	2	0	133
Ocena własnych war. mater.							
Źłe	57	15	16	2	8	2	214
Średnie	63	22	8	3	3	0	340
Dobre	76	11	7	2	4	0	120
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	40	31	15	0	10	5	43
Raz w tygodniu	60	20	12	3	4	0	346
1-2 razy w miesiącu	77	10	4	2	6	0	105
Kilka razy w roku	66	12	12	3	7	0	117
W ogóle nie uczestniczy	71	18	4	3	2	2	63
Poglądy polityczne							
Lewica	75	13	8	2	2	0	150
Centrum	65	21	9	0	4	0	204
Prawica	68	18	8	3	5	0	177
Trudno powiedzieć	43	19	18	7	9	3	144

Tabela 6. Jaki wpływ na Pana(i) decyzję o udziale w referendum miało wezwanie biskupów do uczestnictwa w głosowaniu? 1 - Nie miało żadnego wpływu, głosował(a)bym niezależnie od apelu biskupów; 2 - Miało niewielki wpływ, prawdopodobnie i tak wziął(ę)a bym udział w głosowaniu; 3 - Miało duży wpływ, gdyby nie wezwanie biskupów, w ogóle bym nie głosował(a); 4 - W ogóle nie słyszałem(a)m o wezwaniu biskupów do udziału w referendum

					(%)	
	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	79	8	3	8	2	673
Płeć						
Meżczyźni	82	6	3	7	1	328
Kobiety	76	10	3	9	2	345
Wiek						
18-24 lat	77	6	1	12	4	110
25-34	78	5	5	11	1	113
35-44	82	9	3	6	0	124
45-54	82	8	3	5	2	139
55-64	82	8	2	8	0	80
65 lat i więcej	72	10	6	8	4	106
Miejsce zamieszkania						
Wieś	77	9	2	9	2	228
Miasto do 20 tys.	73	10	7	8	2	87
20-100 tys.	81	10	3	7	0	136
101-500 tys.	80	5	3	11	2	126
501 tys. i więcej mieszk.	84	4	4	5	3	96
Wykształcenie						
Podstawowe	70	10	3	14	4	153
Zasadnicze zawodowe	80	5	5	9	1	259
Średnie	81	9	5	6	1	279
Wyższe	86	6	3	5	0	82
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	88	3	2	7	0	57
Prac. umysł. niż. szczebla	83	7	5	4	1	67
Pracownicy fiz.- umysł.	72	11	7	10	0	57
Robotnicy wykwalifikowani	81	9	3	7	0	35
Robotnicy niewykwalifik.	75	5	5	15	0	15
Rolnicy	86	4	2	8	0	30
Pracujący na własny rach.	90	6	0	4	0	30
Bierni zawodowo						
Renciści	74	8	2	12	3	75
Emeryci	77	11	4	4	3	115
Uczniowie i studenci	75	6	2	14	3	74
Bezrobotni	80	10	1	7	2	83
Gospodynie domowe i inni	71	5	6	16	2	34
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	81	7	6	5	1	110
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	81	8	0	11	0	43
sekt. pryw. poza rolnict.	86	6	4	4	0	116
prywatnym gośp. rolnym	85	4	2	9	0	33
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	70	7	2	19	2	74
300-399	79	8	2	9	1	65
400-599	86	10	1	2	0	126
600-800	77	11	3	9	1	109
Powyżej 800 zł	83	5	4	8	1	132
Ocena własnych war. mater.						
Złe	81	4	3	11	1	214
Średnie	77	11	3	6	3	338
Dobre	81	5	4	9	0	120
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	70	7	1	10	12	43
Raz w tygodniu	78	10	3	8	1	345
1-2 razy w miesiącu	85	8	2	3	2	105
Kilka razy w roku	83	4	5	7	0	117
W ogóle nie uczestniczy	71	5	5	19	0	62
Poglądy polityczne						
Lewica	85	5	2	7	1	150
Centrum	80	7	3	9	1	202
Prawica	83	10	3	3	1	177
Trudno powiedzieć	66	9	5	14	6	144

Tabela 7. Pojawiła się propozycja, aby w przyszłości głosowanie w wyborach parlamentarnych trwało również dwa dni. Jak, Pana(i) zdaniem, byłoby najlepiej głosować w wyborach parlamentarnych?
 1 - Tak jak dotychczas - tylko w niedzielę; 2 - Tylko w niedzielę, ale dłużej - do godz. 22;
 3 - Tak jak w ostatnim referendum - w sobotę i niedzielę; 4 - W sobotę i niedzielę, ale w niedzielę dłużej - do godz. 22; 5 - W niedzielę i poniedziałek roboczy; 6 - Jest mi to obojętne

							(%)	
	1	2	3	4	5	6	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	10	20	6	0	24	3	952
Płeć								
Mężczyźni	40	11	19	5	0	24	1	455
Kobiety	36	8	21	7	0	24	4	497
Wiek								
18-24 lat	29	9	25	12	1	23	2	147
25-34	32	9	27	9	0	22	2	175
35-44	43	8	23	5	0	21	1	171
45-54	42	11	16	3	0	27	1	191
55-64	46	10	12	2	1	27	1	106
65 lat i więcej	36	11	12	3	0	27	10	162
Miejsce zamieszkania								
Wieś	42	6	20	4	0	23	5	351
Miasto do 20 tys.	46	9	18	7	0	20	1	131
20-100 tys.	35	15	16	6	0	25	2	184
101-500 tys.	33	9	26	4	0	26	2	170
501 tys. i więcej mieszk.	26	12	19	12	0	28	4	116
Wykształcenie								
Podstawowe	36	10	12	6	1	30	5	256
Zasadnicze zawodowe	35	8	25	7	0	23	2	244
Średnie	39	10	22	4	0	22	2	359
Wyższe	45	9	17	6	0	21	2	94
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	45	5	20	3	0	24	3	62
Prac.umysł.niż.szczebła	42	13	20	7	0	18	0	76
Pracownicy fiz.- umysł.	40	12	21	9	0	18	0	77
Robotnicy wykwalifikowani	47	6	22	9	0	16	0	59
Robotnicy niewykwalifik.	28	8	30	12	0	21	0	39
Rolnicy	47	9	16	2	0	26	0	46
Pracujący na własny rach.	46	9	15	3	0	23	4	43
Bierni zawodowo								
Renciści	34	17	10	1	0	32	6	109
Emeryci	43	9	13	3	0	24	7	169
Uczniowie i studenci	26	5	29	12	1	24	2	91
Bezrobotni	26	11	28	3	1	29	2	131
Gospodynie domowe i inni	37	2	20	13	0	28	0	49
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	47	10	20	2	0	20	0	127
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	31	10	18	13	0	25	3	67
sekt. pryw. poza rolnict.	41	10	22	7	0	19	1	170
prywatnym gosp. rolnym	50	8	16	2	0	24	0	50
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	40	5	17	3	0	34	1	124
300-399	31	10	23	8	0	26	2	99
400-599	38	11	21	8	0	19	2	204
600-800	38	7	23	5	0	24	2	151
Powyżej 800 zł	40	11	18	6	0	24	1	153
Ocena własnych war. mater.								
Złe	37	7	20	5	0	27	3	328
Średnie	41	11	18	5	0	22	3	463
Dobre	29	10	24	9	1	25	3	161
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	49	11	7	0	0	27	5	75
Raz w tygodniu	43	8	22	4	0	20	2	440
1-2 razy w miesiącu	34	11	18	9	0	26	2	158
Kilka razy w roku	29	12	19	6	0	29	5	184
W ogóle nie uczestniczy	27	6	25	10	1	29	2	95
Poglądy polityczne								
Lewica	40	9	22	7	0	22	0	194
Centrum	36	8	23	6	1	26	1	289
Prawica	36	16	22	7	0	17	1	225
Trudno powiedzieć	39	6	13	3	0	30	9	243